

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW w WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

NR

8846

1. Obiekt 906/8

POZOSTAŁOŚCI SZPITALA KLASZTORNEGO KARMELITÓW BOSYCH

2. Czas powstania

1 ćw. XVIII w.

3. Miejscowość

ZAGÓRZ

4. Adres ul. Klasztorne

38-540 Zagórz

nr hipoteczny nr dz 1685; KW

5. Przynależność administracyjna

województwo podkarpackie,

gmina SANDOMIĘ
Zagórz

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Stary Zagórz

7. Przynależność administracyjna 1.VI. 1975

województwo rzeszowskie

powiat bieszczadzki

8. Właściciel i jego adres

Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa;

9. Użytkownik i jego adres

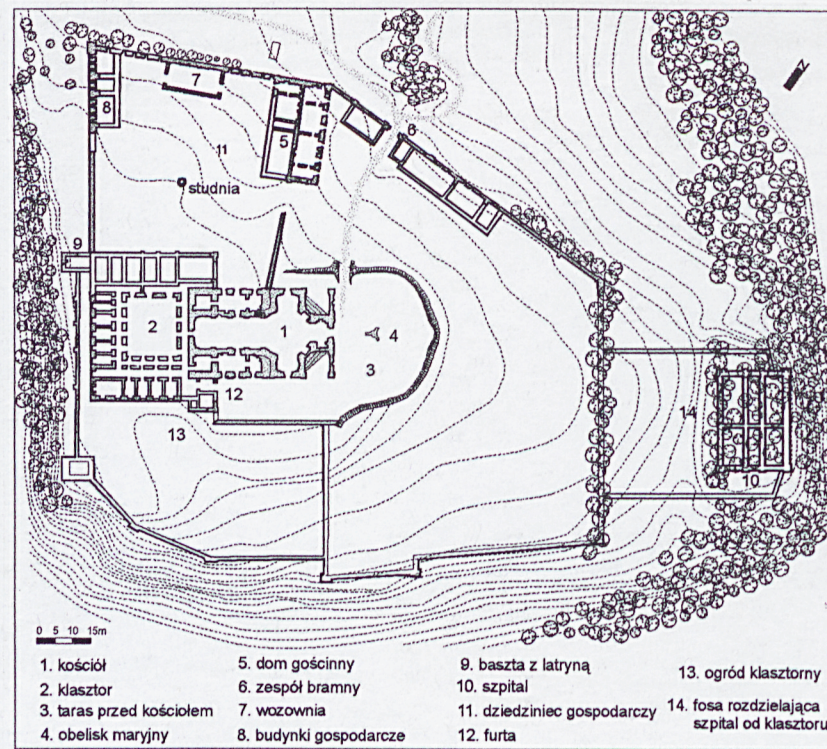
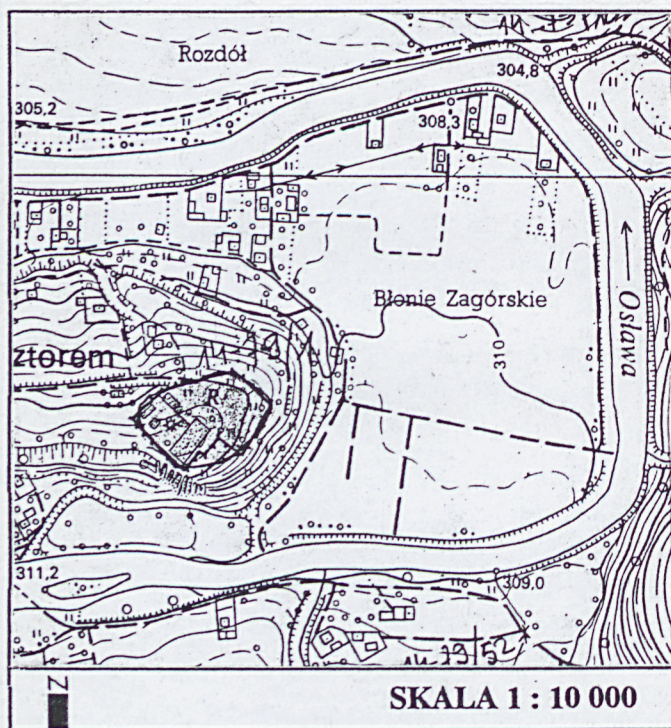
Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa;

10. Rejestr zabytków

A - 69 z dnia 11 grudnia 1967 r.

A - 161 z dnia 24 sierpnia 1989 r.

nie wpisany w obiekty

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Pozostałości budynku szpitala należą do założenia klasztorne Karmelitów Bosych w Zagórz, powstałego u schyłku XVII w. jako fundacja **Jana Franciszka Stadnickiego** (zm. 1713 r.), wojewody wołyńskiego.

W 1713 r. Stadnicki zapisał klasztorowi fundusz na utrzymanie w szpitalu 12 weteranów wojskowych. Szpital wybudowany został na pn.-wsch. od kościoła karmelickiego, i prawie na jego osi, poza obrębem obronnych murów klasztornych, nad urwiskiem (od tej strony, u podnóża wzgórza klasztorne przepływa młynówka). Szpital od murów oddzielała fosa, i czworoboczny dziedziniec otoczony murem obronnym. W murze obwodowym była brama łącząca teren klasztorny ze szpitalem.

Szpital wniesiono, podobnie jak wszystkie budynki klasztorne, z miejscowego kamienia, i na ich wzór, jako budynek piętrowy, na rzucie prostokąta, zapewne jednotraktowy, podzielony w kondygnacji parteru na pomieszczenia połączone amfiladowo.

Po pożarze konwentu w 1822 r. do budynku szpitala przeniesiono Pensjonariuszy Domu Poprawy wcześniej mieszkających w klasztorze. W latach 1823-1831 w budynku szpitala mieszkało 6 weteranów.

Rysunek B. Stęczyńskiego z 1852 r. pokazuje bardzo schematyczny przedstawiony budynek szpitala o 6-osiowej elewacji pn.

W 1962 r. B. Fischinger, na podstawie zachowanego pn.-zach. fragmentu, szczytowej elewacji szpitala wnioskuje, że od tej strony znajdowały się otwory okienne i wejściowe. Od wewnętrznej strony w murze pozostały otwory po belkach stropowych, a na wysokości piętra ślady sklepienia. Po innych częściach budynku już nie było śladów oprócz zwału gruzu.

c.d. tekstu w punkcie 13.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja – rumowisko po dawnym budynku szpitalnym znajduje się na pn.-wsch. od kościoła, za murem obwodowym, fosą i dziedzińcem szpitalnym (obecnie łąka). Czytelność dojścia z placu przykościelnego, jak i z drogi dojazdowej jest zatarta i utrudniona.

c.d. tekstu z punktu 12.

W decyzji o wpisie do rejestru zabytków z 1967 r. wpisano ... *pozostałości budynku szpitala*, ale nie wymieniono katastralnego nr bud. 31, tak jak to zrobiono przy innych obiektach. Nie wpisano też nr działki gruntowej 591, położonej między murem obronnym a szpitalem, miejsca dawnego dziedzińca szpitalnego o nr działki 591, obecnie będącej w prywatnym posiadaniu. W decyzji uaktualnionej z 1989 r. działka z budynkiem szpitala otrzymała nr 1685, a pozostałe wpisane obiekty nr 1680.

W 1999 r. zachowane pozostałości budynku szpitala stwarzały zagrożenie zawaleniem się. W opracowaniu E. Nekandy-Trepki i M. Smoktunowicza z 2002 r. odnotowano, że najgorszy stan zachowania z obiektów założenia klasztorne przedstawiał szpital, z którego pozostał fragment ściany szczytowej. W następnych latach relikty ten zawałił się; obecnie istnieje rumowisko pokryte roślinnością.

Spis fotografii:

1. 2.3.4. Widok na wyniesienie z reliktyami rozwalonego naroża szpitalnego.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
-	-	szpital	-
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
<p>Dokumentacje dotyczące założenia klasztornego, m.in.:</p> <p><i>Zagórz – warownia pod Bieszczadami</i>, oprac. inż. arch. T. Żurowski, 1961, w: Archiwum UOZ w Krośnie, sygn. 3867.</p> <p><i>Stary Zagórz – Zespół poklasztorny OO. Karmelitów, woj. rzeszowskie, pow. sanocki</i>, oprac. mgr B. Fischinger, Kraków 1962, w: Archiwum UOZ w Krośnie, sygn. 3869.</p> <p>Żurowski T.R., <i>Prace wykopaliskowe na terenie warowni z końca XVII wieku w Zagórz</i>, w: Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego w 1r. 1965, Rzeszów 1966.</p> <p><i>Ruiny warowni sanktuarium Karmelitów bosych w Zagórz</i> (powiat miejski Sanok, woj. rzeszowskie). <i>Wstępne badania archeologiczne</i>, oprac. dr inż. arch. M. Brykowska, Warszawa 1974, w: Archiwum UOZ w Krośnie, sygn. 3020.</p> <p><i>Opinia wstępna o skali zagrożenia ruin klasztoru OO. Karmelitów Bosych w Zagórz</i> woj. podkarpackie, oprac. dr inż. S. Kaczmarczyk, Kraków, XI.1999 r. w: Archiwum UOZ w Krośnie, sygn. 4171.</p>		<p>Po dawnym szpitalu pozostało rumowisko kryjące relikty pn.-zach. szczytu; obecnie pokryte są ziemią i swobodnie rosnącą roślinnością.</p>	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		<p>Prace remontowe i modernizacyjne przy założeniu klasztornym należy prowadzić po uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi. <u>Wszelkie prace przy odgruzowywaniu terenu, gdzie stał szpital należy prowadzić pod nadzorem archeologa.</u></p> <p>Teren dawnego dziedzica szpitalnego znajduje się w prywatnym posiadaniu. Działka ta nie została objęta ochroną konserwatorską podczas pierwszego wpisu do rejestru zabytków. Należy podjąć starania związane z wykupem tej działki, i włączenie jej w obszar objęty ochroną konserwatorską.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

- Bochnak A., *Warowny klasztor Karmelitów Bosych w Starym Zagórze*, Przemyśl 1925.
- Wanat J. *Zakon Karmelitów Bosych w Polsce – Klasztory Karmelitów i Karmelitanek Bosych 1605-1975*, wyd. oo Karmelitów Bosych, Kraków 1979.
- Katalog *Zabytków Sztuki, woj. krośnieńskie, pod red. Śnieżyńska-Stolotowa E. i Stolot F., Lesko, Sanok, Ustrzyki i okolice*, Seria Nowa, T. I, z. 2, Warszawa 1982.
- Brykowska M. *Studia nad architekturą baroku. Układy przestrzenne kościołów Karmelitów Bosych*, w: *Prace naukowe Politechniki Warszawskiej*, z. 87. Budownictwo, Warszawa 1984.
- Brykowska M. *Architektura Karmelitów Bosych w XVII-XVIII wieku*, W: *Studia i materiały do teorii i historii architektury i urbanistyki*, XVIII, Warszawa 1991.
- Stefański S., *Karmel zagórski*, Sanok 1991.
- Osenkowski Z., *Klasztor Karmelitów Bosych w Zagórze*, w: *Zagórze i okolice*, red. Osenkowski Z., Rzeszów 1995.
- Podkarpacki Biuletyn Konserwatorski*, T. I, cz. 1, Przemyśl 2003.
- Podkarpacki Biuletyn Konserwatorski*, T. II, Przemyśl 2007.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

- Stary Zagórze – Warownia – klasztor. Studium historyczne do szkicu konc. i szkic konc.*, oprac. Dr inż. J. Jamroz, inż. D. Mazurowa, PKZ, 22.XI.1955, w: *Archiwum UOZ w Krośnie*, sygn. 3866.
- Dokumentacja fotograficzna – *Warownia OO. Karmelitów Bosych w Zagórze, p. Sanok*, wyk. T. Żurowski, 1962 r., w: *Archiwum UOZ w Krośnie*, sygn. 3877.
- Dokumentacja nadzoru konserwatorskiego wsch. wieży kościoła Karmelitów Bosych w obrębie warowni w Zagórze*, oprac. mgr M. Zielińska, Sanok 2000 r., w: *Archiwum UOZ w Krośnie*, sygn. 4392, 4177. 3866.

25. Opracował

tekst mgr Barbara Bosak, VI. 2010 r. Bosak

Imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Barbara Bosak, VI. 2010 r. Bosak

Imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Barbara Bosak, VI. 2010 r. Bosak

u B. Bosak

Miejsce przechowywania negatywów

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających

27. Załączniki

1 wkładka

1. Miejscowość

ZAGÓRZ

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**POZOSTAŁOŚCI SZPITALA KLASZ-
TORU KARMELITÓW BOSYCH**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

2 ksero fot. pozostałości szpitala z 1999 r.

Fotografie z: *Opinia wstępna o skali zagrożenia ruin klasztoru OO. Karmelitów Bosych w Zagórz, woj. podkarpackie*, oprac. dr inż. S. Kaczmarczyk, Kraków, XI.1999 r., w: Archiwum UOZ w Krośnie, sygn. 4171.

Szczegół zachowanej ściany budynku szpitala.

3.

4.